Strategic Management Accounting
Volume 3, issue 2 - Summer 2026- pages 89-116
Home page: https://www.smajournal.ir/

The Impact of Managers' Financial Literacy on Strategic Management Planning and Effective Internal Control with Emphasis on the Mediating Role of Digital Financial Literacy

(Case Study: Managers of the Banking Industry in Gilan Province)

Nima Osanlou [1], Aref Alizadeh [2]

1. Assistant Professor, Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran. (Correspondence). Nima.acctea@gmail.com
2. Masters degree graduate, Accounting Department, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran. Arefalizadeh40@gmail.com

OPEN ACCESS

Article type: Research Article

***Correspondence:**
Nima Osanlou
Nima.acctea@gmail.com

Received: May 21, 2026
Accepted: July 21, 2026
Published: Suumer 2026

Citation: Osanlou, N, & Alizadeh, A. (2025). The Impact of Managers' Financial Literacy on Strategic Management Planning and Effective Internal Control with Emphasis on the Mediating Role of Digital Financial Literacy (Case Study: Managers of the Banking Industry in Gilan Province). Strategic Management Accounting, 3(2), 89-116.

Publisher's Note: MSDS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright:
© 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Abstract

The present study examines the impact of managers' financial literacy on strategic management planning and effective internal control with emphasis on the mediating role of digital financial literacy in the banking industry of Gilan Province. In today's dynamic and competitive business environment, effective strategic planning and internal control systems are essential for improving organizational performance, managing risks, and achieving sustainable development. The banking industry requires managers with financial knowledge and digital capabilities to enhance decision-making and strengthen control mechanisms. This research is applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of methodology. The statistical population consisted of bank branch managers in Gilan Province, including 1,598 individuals. Based on Cochran's formula, 309 participants were determined as the required sample size; however, 320 managers were selected through convenience sampling, and 315 valid questionnaires were analyzed. Data were collected through questionnaires and analyzed using structural equation modeling with Smart PLS version 3.3 software. The findings showed that managers' financial literacy has a positive and significant effect on strategic management planning and effective internal control. Furthermore, digital financial literacy significantly mediates this relationship. The results indicate that combining financial knowledge with digital competencies improves managerial decision-making, strengthens internal control systems, and supports intelligent supervisory structures in modern banking.

Keywords: Financial Literacy, Digital Financial Literacy, Strategic Management Planning, Effective Internal Control, Banking Industry.

JEL Classification: (G21, G32, M10, M15, O33)

DOI: *https://doi.org/10.22034/smajournal.2026.582572.1291*

INTRODUCTION

In today's rapidly evolving banking environment, effective strategic management planning and internal control systems are essential for improving organizational performance, strengthening corporate governance, and ensuring financial sustainability. As banking operations become increasingly digital and data-driven, managers are expected to possess not only strong financial knowledge but also digital financial competencies to support informed decision-making and effective control mechanisms. Although previous studies have demonstrated the positive effects of financial literacy on financial behavior and organizational outcomes, limited attention has been given to the mediating role of digital financial literacy in explaining how managers' financial literacy contributes to strategic management planning and effective internal control, particularly within the institutional context of the banking industry. This study investigates the impact of managers' financial literacy on strategic management planning and effective internal control in the banking industry of Gilan Province, Iran, with a specific focus on the mediating role of digital financial literacy. By integrating behavioral and systems perspectives, this research provides a broader understanding of the mechanisms through which managerial competencies enhance governance and control effectiveness, offering practical implications for banking managers, policymakers, and regulatory authorities in accelerating digital transformation and improving organizational resilience.

METHODOLOGY

This study employed an applied research design with a descriptive-correlational approach. The target population consisted of branch managers of public and private banks in Gilan Province, Iran, comprising 1,598 managers. The required sample size was determined using Cochran's formula for a finite population, resulting in a minimum of 309 participants. To improve data quality and compensate for incomplete responses, 320 questionnaires were distributed using a non-probability convenience sampling method, of which 315 valid questionnaires were returned and included in the final analysis. Data were collected through a structured questionnaire adapted from (Imjai et al., 2025) et al. (2025), consisting of 21 items measured on a five-point Likert scale. Descriptive statistics were analyzed using SPSS 27, while the proposed research model and hypotheses were evaluated through Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) using SmartPLS 3.3.

RESULTS

The structural model demonstrated satisfactory explanatory power and supported the proposed relationships among the study variables. The findings revealed that managers' financial literacy has a positive and statistically significant effect on strategic management planning and effective internal control ($t = 11.932$). The coefficient of determination indicated that financial literacy explained approximately 79% of the variance in the dependent construct, suggesting that managers with stronger financial knowledge are more capable of analyzing financial information, allocating resources efficiently, and strengthening organizational control systems. Further more, the results confirmed the significant mediating role of digital financial literacy. Digital financial literacy showed a positive and significant relationship with strategic management planning and effective internal control ($t = 2.779$), accounting for approximately 30% of the explained variance. These findings indicate that financial knowledge becomes substantially more effective when complemented by digital competencies, enabling managers to utilize financial technologies, integrated information systems, and real-time analytical tools in organizational decision-making.Overall, the empirical evidence supports the proposed conceptual model and confirms that both financial literacy and digital financial literacy contribute significantly to improving strategic planning and internal control effectiveness within the banking industry.

CONCLUSION

This study examined the impact of managers' financial literacy on strategic management planning and effective internal control, with particular emphasis on the mediating role of digital financial literacy in the banking industry. The findings demonstrate that financial literacy is a fundamental managerial capability that enhances strategic decision-making, improves resource allocation, and strengthens internal control systems. Moreover, digital financial literacy complements traditional financial knowledge by enabling managers to effectively employ financial technologies, digital platforms, and data-driven analytical tools in increasingly complex banking environments. The results extend previous research by validating the proposed framework within the institutional and regulatory context of the Iranian banking industry. Unlike earlier studies conducted in small business environments, this research demonstrates that the interaction between financial literacy and digital financial literacy remains significant in highly regulated financial institutions characterized by corporate governance requirements, technological transformation, and supervisory controls. From a practical perspective, the findings suggest that banks should invest in continuous financial and digital financial literacy training for managers, strengthen technology-oriented governance mechanisms, and integrate digital competencies into strategic planning and internal control processes. Such initiatives can improve organizational resilience, support digital transformation, enhance governance quality, and ultimately contribute to more effective managerial decision-making and sustainable banking performance.

Contribution of Authors

The authors jointly contribute to the preparation and publication of the article.

Ethical Approval

Informed written consent was obtained from individuals for the publication of their anonymous information in this study.

Sponsor

This study had no sponsor.

Conflict of Interest

The authors of this article declared no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

Acknowledgements

The authors sincerely appreciate the cooperation of the branch managers of public and private banks in Gilan Province who voluntarily participated in this study and completed the research questionnaire. Their valuable

حسابداری مدیریت راهبردی

سال سوم، شماره دو، تابستان ۱۴۰۵- صفحه ۸۹-۱۱۶

Home page: https:// smajournal.ir

بررسی تاثیر سواد مالی مدیران بر برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش با تاکید بر نقش میانجی سواد مالی دیجیتال (مورد مطالعه: مدیران صنعت بانکداری گیلان)

نیما اصانلو[۱]، عارف علیزاده*[۲]

۱. استادیار، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.(نویسنده مسئول) Nima.acctea@gmail.com

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران. Arefalizadeh40@gmail.com

دسترسی آزاد

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

***نویسنده مسئول:**

نیما اصانلو

Nima.acctea@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۲/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۴/۳۰

تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۵

استناد: اصانلو، نیما و علیزاده، عارف. (۱۴۰۵). بررسی تاثیر سواد مالی مدیران بر برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش با تاکید بر نقش میانجی سواد مالی دیجیتال (مورد مطالعه: مدیران صنعت بانکداری گیلان). *فصلنامه حسابداری مدیریت راهبردی*،۳(۲)، ۸۹-۱۱۶.

یادداشت ناشر: MSDS در خصوص ادعاهای قضایی در مطالب منتشرشده و وابستگی‌های سازمانی بی‌طرف می‌ماند.

کپی‌رایت:

© 2026 by the authors Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر سواد مالی مدیران بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش با تأکید بر نقش میانجی سواد مالی دیجیتال در صنعت بانکداری استان گیلان می‌پردازد. در محیط پویای و رقابتی کسب‌وکار امروز، برنامه‌ریزی استراتژیک اثربخش و نظام‌های کنترل داخلی از عوامل مهم در بهبود عملکرد سازمانی، مدیریت ریسک و دستیابی به توسعه پایدار محسوب می‌شوند. صنعت بانکداری برای ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری و تقویت سازوکارهای کنترلی، نیازمند مدیرانی با دانش مالی و توانمندی‌های دیجیتال است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران شعب بانک‌های استان گیلان به تعداد ۱۵۹۸ نفر بود. بر اساس فرمول کوکران، ۳۰۹ نفر به عنوان حجم نمونه مورد نیاز تعیین شد؛ با این حال، برای افزایش اطمینان، ۳۲۰ مدیر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و در نهایت ۳۱۵ پرسشنامه معتبر مورد تحلیل قرار گرفت. داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری و با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار Smart PLS نسخه ۳.۳ مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد سواد مالی مدیران تأثیر مثبت و معناداری بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش دارد. همچنین، سواد مالی دیجیتال نقش میانجی معناداری در این رابطه ایفا می‌کند. نتایج نشان می‌دهد ترکیب دانش مالی با شایستگی‌های دیجیتال می‌تواند موجب بهبود تصمیم‌گیری مدیریتی، تقویت نظام‌های کنترل داخلی و ایجاد ساختارهای نظارتی هوشمند در بانکداری نوین شود.

واژگان کلیدی: سواد مالی، سواد مالی دیجیتال، برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت، کنترل داخلی اثربخش، صنعت بانکداری.

طبقه‌بندی موضوعی: (G21, G32, M10, M15, O33)

DOI: https://doi.org/10.22034/smajournal.2026.582572.1291

مقدمه

در اقتصادهای معاصر، صنعت بانکداری به‌عنوان یکی از ارکان اساسی نظام مالی، نقشی تعیین‌کننده در تخصیص بهینه منابع، تسهیل گردش سرمایه، حفظ ثبات مالی و پشتیبانی از رشد اقتصادی ایفا می‌کند. بانک‌ها علاوه بر ایفای نقش واسطه‌گری مالی، از طریق مدیریت جریان‌های نقدی، تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی و هدایت سرمایه‌گذاری، بر عملکرد کل اقتصاد اثرگذار هستند و می‌توانند در تقویت یا تضعیف ثبات اقتصادی نقش مهمی داشته باشند (Yan et al., 2024). در سال‌های اخیر، تحول دیجیتال، توسعه فناوری‌های مالی [1] و افزایش پیچیدگی محیط کسب‌وکار، ساختار سنتی بانکداری را به نظامی داده‌محور، فناوری‌محور و مبتنی بر مدیریت ریسک تبدیل کرده است. در چنین شرایطی، کیفیت تصمیم‌گیری مدیریتی و اثربخشی نظام‌های کنترل داخلی [2] به یکی از مهم‌ترین عوامل تضمین‌کننده پایداری، شفافیت و کارایی بانک‌ها تبدیل شده است. شواهد پژوهشی نیز نشان می‌دهد که استقرار نظام‌های کنترل داخلی اثربخش، علاوه بر افزایش قابلیت اتکای گزارشگری مالی، موجب کاهش ریسک‌های عملیاتی، بهبود پاسخگویی و ارتقای اعتماد ذی‌نفعان می‌شود (Hazaea et al., 2025; Edeh & Obinna, 2025).

هم‌زمان با تحول دیجیتال، ادبیات مالی و حسابداری توجه فزاینده‌ای به نقش قابلیت‌های مدیریتی در ارتقای عملکرد سازمان‌ها نشان داده است. در این میان، سواد مالی [3] به‌عنوان یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های شناختی مدیران، نقش اساسی در تحلیل اطلاعات مالی، ارزیابی ریسک، تخصیص بهینه منابع و اتخاذ تصمیم‌های راهبردی ایفا می‌کند و می‌تواند اثربخشی برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی را بهبود بخشد (Grohmann, 2018; Kang et al., 2024; Moghadam et al., 2024). در همین راستا، حسابداری مدیریت با فراهم‌سازی اطلاعات مالی و غیرمالی مورد نیاز مدیران و ارائه تحلیل‌های مرتبط با عملکرد، هزینه‌ها، منابع و فرآیندهای سازمانی، می‌تواند نقش مهمی در پشتیبانی از تصمیم‌گیری‌های راهبردی، بهبود عملکرد و توسعه سرمایه‌گذاری‌های سازمانی ایفا کند (Sotudeh & Mirshekari, 2026). با این حال، دیجیتالی‌شدن فعالیت‌های بانکی و گسترش فناوری‌های مالی نشان می‌دهد که دانش مالی سنتی به‌تنهایی برای مدیریت محیط‌های پیچیده و داده‌محور کافی نیست. ازاین‌رو، مفهوم سواد مالی دیجیتال [4] به‌عنوان ترکیبی از دانش مالی و توانایی استفاده از فناوری‌های دیجیتال، به یکی از قابلیت‌های کلیدی مدیران تبدیل شده است؛ قابلیتی که امکان بهره‌گیری از سامانه‌های اطلاعاتی، تحلیل داده‌های مالی و فناوری‌های هوشمند را در فرآیند تصمیم‌گیری و کنترل سازمانی فراهم می‌سازد (Lo Prete, 2022; Marín & Castaneda, 2023; Najjuah et al., 2024).

با وجود توسعه ادبیات پژوهشی در حوزه سواد مالی، کنترل داخلی و تحول دیجیتال، مطالعات پیشین عمدتاً بر بررسی اثرات مستقیم سواد مالی بر رفتارها و عملکرد مالی تمرکز داشته‌اند و نقش سواد مالی دیجیتال در تبیین سازوکار اثرگذاری سواد مالی بر برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است (Grohmann, 2018). افزون بر این، بخش عمده شواهد تجربی موجود در محیط‌های کسب‌وکارهای کوچک یا بسترهای نهادی متفاوت انجام شده است (Imjai et al., 2025)، در حالی که صنعت بانکداری ایران به دلیل برخورداری از الزامات خاص حاکمیت شرکتی [5]، مقررات بانک مرکزی، کنترل‌های نظارتی و الزامات فناوری، دارای ویژگی‌هایی است که می‌تواند روابط میان سواد مالی،

---

[1] Financial Technology
[2] Internal Control
[3] Financial Literacy
[4] Digital Financial Literacy
[5] Corporate Governance

سواد مالی دیجیتال و اثربخشی کنترل داخلی را تحت تأثیر قرار دهد. ازاین‌رو، بررسی این روابط در بستر بانکداری ایران از منظر نظری و کاربردی دارای اهمیت ویژه‌ای است و می‌تواند به توسعه دانش موجود در حوزه مدیریت مالی، کنترل داخلی و بانکداری دیجیتال کمک کند. با وجود گسترش پژوهش‌ها در حوزه سواد مالی، کنترل داخلی و تحول دیجیتال، همچنان خلأهای مهمی در تبیین سازوکارهای اثرگذاری این متغیرها بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش وجود دارد. بخش عمده مطالعات پیشین، اثرات مستقیم سواد مالی بر رفتارهای مالی یا عملکرد اقتصادی را بررسی کرده‌اند (Grohmann, 2018)، در حالی که نقش سواد مالی دیجیتال به‌عنوان یک سازوکار میانجی در انتقال اثر سواد مالی به فرآیندهای مدیریتی و کنترلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. افزون بر این، پژوهش‌های موجود عمدتاً در بستر کسب‌وکارهای کوچک یا محیط‌های نهادی متفاوت انجام شده‌اند و شواهد محدودی درباره صنعت بانکداری ایران، با ویژگی‌های خاص حاکمیت شرکتی، الزامات نظارتی بانک مرکزی، مقررات حقوقی و تحول دیجیتال، وجود دارد (Imjai et al., 2025). بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر سواد مالی مدیران بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش و تبیین نقش میانجی سواد مالی دیجیتال در این رابطه انجام شده است. پژوهش حاضر همچنین می‌کوشد با توسعه مدل ارائه‌شده توسط (Imjai et al., 2025) در بستر صنعت بانکداری ایران و تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده[1] (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001) با نظریه محدودیت‌ها[2] (Mabin & Balderstone, 2003)، چارچوبی جامع‌تر برای تبیین نحوه اثرگذاری ظرفیت‌های شناختی و دیجیتال مدیران بر تصمیم‌گیری‌های راهبردی و اثربخشی نظام کنترل داخلی ارائه دهد. از این منظر، هدف پژوهش صرفاً آزمون روابط میان متغیرها در یک جامعه آماری جدید نیست، بلکه توسعه قابلیت تعمیم نظری مدل در محیطی مقررات‌محور، فناوری‌محور و مبتنی بر الزامات حاکمیت شرکتی است؛ محیطی که در آن هم‌افزایی میان سواد مالی و سواد مالی دیجیتال می‌تواند نقش مهمی در ارتقای کیفیت برنامه‌ریزی مدیریتی و استقرار نظام‌های کنترل داخلی اثربخش ایفا کند. از منظر علمی، انتظار می‌رود یافته‌های این پژوهش به غنای ادبیات مدیریت مالی، کنترل داخلی و بانکداری دیجیتال کمک کرده و درک دقیق‌تری از سازوکارهای اثرگذاری سواد مالی بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش ارائه دهد. بررسی نقش میانجی سواد مالی دیجیتال نشان می‌دهد که آثار سواد مالی صرفاً به دانش مالی مدیران محدود نبوده، بلکه از طریق قابلیت‌های دیجیتال و توانایی بهره‌گیری از فناوری‌های مالی در فرآیندهای مدیریتی تقویت می‌شود. همچنین، تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001) و نظریه محدودیت‌ها (Mabin & Balderstone, 2003) در قالب یک چارچوب تحلیلی واحد، می‌تواند زمینه توسعه مدل‌های نظری جامع‌تر در حوزه تصمیم‌گیری مدیریتی، تحول دیجیتال و کنترل داخلی را فراهم سازد و شواهدی برای تعمیم مدل (Imjai et al., 2025) در سازمان‌های مالی پیچیده و مقررات‌محور ارائه کند. از منظر کاربردی، نتایج این پژوهش می‌تواند برای مدیران بانکی، سیاست‌گذاران، نهادهای ناظر و متولیان آموزش حرفه‌ای بانک‌ها ارزش عملی قابل‌توجهی داشته باشد. یافته‌ها می‌تواند ضرورت سرمایه‌گذاری در ارتقای هم‌زمان سواد مالی و سواد مالی دیجیتال مدیران را برای بهبود کیفیت برنامه‌ریزی استراتژیک، افزایش کارایی نظام‌های کنترل داخلی، ارتقای مدیریت ریسک، بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری و استفاده مؤثرتر از سامانه‌های اطلاعاتی و فناوری‌های مالی تبیین کند. همچنین، نتایج این مطالعه می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های

[1] Theory of Planned Behavior (TPB)
[2] Theory of Constraints (TOC)

آموزشی، بازنگری سیاست‌های توسعه منابع انسانی و تقویت زیرساخت‌های بانکداری دیجیتال در راستای افزایش شفافیت، پاسخگویی و حاکمیت شرکتی در شبکه بانکی کشور باشد. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش می‌تواند مسیر مطالعات آینده را نیز روشن سازد. پژوهشگران می‌توانند مدل پیشنهادی را در سایر بخش‌های صنعت مالی، از جمله شرکت‌های بیمه، مؤسسات اعتباری، بازار سرمایه و سایر سازمان‌های خدمات مالی، مورد آزمون قرار دهند یا نقش متغیرهایی مانند فرهنگ سازمانی، بلوغ دیجیتال، هوش مصنوعی، کلان‌داده، امنیت سایبری، حاکمیت فناوری اطلاعات و سبک‌های رهبری را در توسعه برنامه‌ریزی استراتژیک و اثربخشی کنترل داخلی بررسی کنند. چنین پژوهش‌هایی می‌تواند به تکامل چارچوب‌های نظری موجود و ارائه راهکارهای مؤثرتر برای ارتقای پایداری، تاب‌آوری و عملکرد نظام‌های مالی در مواجهه با تحولات فناورانه و الزامات نظارتی آینده منجر شود.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده که توسط فیشبین و آجزن توسعه یافت، یکی از معتبرترین چارچوب‌های نظری در تبیین رفتارهای انسانی و سازمانی محسوب می‌شود و کاربرد گسترده‌ای در حوزه‌های مدیریت، حسابداری، مالی، رفتار سازمانی و پذیرش فناوری دارد (Armitage & Conner, 2001; Ajzen, 1991). بر اساس این نظریه، رفتار افراد نتیجه مستقیم «قصد رفتاری» است و قصد رفتاری نیز تحت تأثیر سه سازه اصلی شامل نگرش نسبت به رفتار، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده قرار دارد. نگرش نسبت به رفتار بیانگر ارزیابی فرد از پیامدهای مثبت یا منفی انجام یک رفتار است، هنجارهای ذهنی بازتاب‌دهنده فشارهای اجتماعی و حرفه‌ای برای انجام یا عدم انجام رفتار هستند و کنترل رفتاری ادراک‌شده میزان درک فرد از توانایی، مهارت و منابع لازم برای انجام رفتار را نشان می‌دهد (Ajzen, 1991).

در محیط‌های مالی و بانکی، تصمیم‌های مدیریتی تنها بر پایه اطلاعات مالی اتخاذ نمی‌شوند، بلکه مدیران هم‌زمان تحت تأثیر الزامات قانونی، مقررات بانک مرکزی، استانداردهای گزارشگری، فشارهای حاکمیت شرکتی، الزامات حسابرسی و پیشرفت‌های فناوری اطلاعات قرار دارند. ازاین‌رو، نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده می‌تواند چارچوب مناسبی برای تبیین نحوه تبدیل دانش مالی و مهارت‌های دیجیتال به رفتارهای مدیریتی اثربخش باشد. در این پژوهش، سواد مالی موجب شکل‌گیری نگرش مثبت نسبت به تحلیل‌های مالی و تصمیم‌گیری مبتنی بر اطلاعات می‌شود، در حالی که سواد مالی دیجیتال از طریق افزایش توانایی استفاده از سامانه‌های اطلاعاتی، نرم‌افزارهای مالی و ابزارهای تحلیل داده، کنترل رفتاری ادراک‌شده مدیران را تقویت کرده و احتمال اجرای موفق برنامه‌های مدیریتی را افزایش می‌دهد (Lo Prete, 2022; Marín & Castañeda, 2023; Kang et al., 2024).

سواد مالی به عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های دانشی مدیران، توانایی درک مفاهیم مالی، تحلیل اطلاعات اقتصادی، ارزیابی ریسک، مدیریت جریان‌های نقدی، بودجه‌بندی، سرمایه‌گذاری و تخصیص بهینه منابع را در بر می‌گیرد. برخورداری از این قابلیت‌ها موجب می‌شود مدیران بتوانند تصمیم‌های منطقی‌تر، مبتنی بر شواهد و همسو با اهداف راهبردی سازمان اتخاذ کنند. ازاین‌رو، سواد مالی نه‌تنها یک مهارت فردی، بلکه یکی از پیش‌نیازهای استقرار نظام‌های اثربخش برنامه‌ریزی و کنترل داخلی محسوب می‌شود (Imjai et al., 2025; Taheri Karkaj & Kanaani, 2025).

مطالعات تجربی نیز این دیدگاه را تأیید می‌کنند. (Taheri Karkaj & Kanaani, 2025) نشان دادند که ارتقای سواد مالی، از طریق بهبود رفتار مالی، کیفیت برنامه‌ریزی مالی پایدار را افزایش می‌دهد. همچنین، (Moghadam et al., 2024) بیان

کردند که دانش مالی، نگرش و رفتارهای اقتصادی افراد را تحت تأثیر قرار داده و زمینه تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر را فراهم می‌کند. افزون بر این، (Panahi et al., 2022) نشان دادند که سواد مالی از طریق افزایش کنترل رفتاری ادراک‌شده و نگرش مثبت، قصد سرمایه‌گذاری را تقویت می‌کند؛ موضوعی که با مفروضات نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده همخوانی دارد (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001).

با توسعه فناوری‌های مالی، مفهوم سواد مالی نیز دچار تحول شده و دیگر صرفاً به دانش مالی سنتی محدود نیست. امروزه بخش عمده‌ای از فعالیت‌های مالی، حسابداری و مدیریتی در بسترهای دیجیتال انجام می‌شود و همین موضوع سبب شکل‌گیری مفهوم «سواد مالی دیجیتال» شده است. سواد مالی دیجیتال به توانایی افراد در استفاده مؤثر از فناوری‌های مالی، سامانه‌های اطلاعاتی، نرم‌افزارهای حسابداری، ابزارهای تحلیل داده، خدمات بانکداری الکترونیک و فناوری‌های نوین برای تصمیم‌گیری مالی اشاره دارد .(Marín & Castañeda, 2023)در صنعت بانکداری که تقریباً تمامی فرآیندهای عملیاتی بر پایه سامانه‌های اطلاعاتی و فناوری‌های دیجیتال انجام می‌شود، برخورداری از سواد مالی بدون مهارت‌های دیجیتال نمی‌تواند منجر به عملکرد مطلوب مدیریتی شود.

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی اهمیت سواد دیجیتال را در حوزه حسابداری و مدیریت مالی نشان داده‌اند . (Hajian & Hajian, 2025)دریافتند که توانایی استفاده از نرم‌افزارهای حسابداری، فناوری‌های نوظهور، مدیریت اطلاعات و تحلیل داده‌ها تأثیر مستقیمی بر عملکرد حسابداران دارد و توسعه این مهارت‌ها می‌تواند کیفیت تصمیم‌گیری حرفه‌ای را به شکل معناداری افزایش دهد. این یافته نشان می‌دهد که در سازمان‌های مالی، به‌ویژه بانک‌ها، دانش مالی زمانی ارزش‌آفرین خواهد بود که با قابلیت استفاده از فناوری‌های دیجیتال همراه شود.

از سوی دیگر، تحقق برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت بدون استقرار کنترل‌های داخلی اثربخش امکان‌پذیر نیست. کنترل داخلی یکی از ارکان اصلی حاکمیت شرکتی، مدیریت ریسک و پاسخگویی سازمانی محسوب می‌شود و با افزایش قابلیت اتکای اطلاعات مالی، حفاظت از دارایی‌ها و کاهش تقلب، کیفیت تصمیم‌گیری‌های مدیریتی را بهبود می‌بخشد. افزون بر این، شواهد نشان می‌دهد که کیفیت کنترل داخلی علاوه بر ایفای نقش نظارتی، از طریق بهبود کیفیت اطلاعات، کارایی سرمایه‌گذاری و تخصیص بهینه منابع، بر تصمیم‌های راهبردی سازمان نیز اثرگذار است .(Cheng, 2025) همچنین، (Valinejad & Hajiha, 2026)نشان دادند که ارتقای کیفیت حسابرسی داخلی موجب بهبود فرآیندهای مالی و مدیریتی، افزایش شفافیت گزارشگری، تقویت مدیریت ریسک و ارتقای اثربخشی کنترل‌های داخلی می‌شود. بنابراین، کنترل داخلی را می‌توان یکی از زیرساخت‌های اساسی برنامه‌ریزی استراتژیک و مدیریت اثربخش سازمان دانست (Cheng, 2025; Valinejad & Hajiha, 2026).

تبیین این روابط از منظر نظریه محدودیت‌ها نیز امکان‌پذیر است. این نظریه که توسط گلدرت ارائه شد، بیان می‌کند هر سازمان همواره دارای یک یا چند محدودیت یا گلوگاه است که عملکرد کل سیستم را محدود می‌کند و بهبود واقعی زمانی حاصل می‌شود که این محدودیت‌ها شناسایی و برطرف شوند .(Mabin & Balderstone, 2003)اگرچه در ابتدای شکل‌گیری این نظریه، محدودیت‌ها عمدتاً ماهیتی عملیاتی داشتند، اما در توسعه‌های بعدی مشخص شد که محدودیت‌های دانشی، اطلاعاتی، مدیریتی و فناورانه نیز می‌توانند مهم‌ترین عامل کاهش عملکرد سازمان باشند .(Gupta & Boyd, 2008) در صنعت بانکداری، ضعف در سواد مالی مدیران می‌تواند به تصمیم‌های نامناسب اعتباری، تخصیص غیربهینه منابع، ضعف در تحلیل ریسک و کاهش کیفیت برنامه‌ریزی منجر شود. به همین ترتیب، ضعف در سواد مالی دیجیتال نیز موجب کاهش

توانایی استفاده از سامانه‌های اطلاعاتی، داشبوردهای مدیریتی، سیستم‌های هوشمند کنترل داخلی و ابزارهای تحلیل داده خواهد شد. بنابراین، از دیدگاه نظریه محدودیت‌ها، سواد مالی و سواد مالی دیجیتال را می‌توان دو عامل کلیدی در رفع محدودیت‌های شناختی و فناورانه سازمان دانست که در نهایت موجب ارتقای اثربخشی برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی می‌شوند .(Karadag, 2015; Konsek-Ciechońska, 2019; Jiraphanumes et al., 2023)

(Imjai et al., 2025) نیز این منطق نظری را تأیید کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که سواد مالی، سواد مالی دیجیتال و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت مالی دارای روابط مثبت و معناداری هستند و سواد مالی دیجیتال نقش میانجی مهمی در تبدیل دانش مالی به عملکرد مدیریتی ایفا می‌کند. با این حال، جامعه آماری آن پژوهش کسب‌وکارهای خرد بود و ساختارهای پیچیده نظارتی، الزامات حاکمیت شرکتی و کنترل‌های درون‌سازمانی صنعت بانکداری در مدل لحاظ نشده بود. بر همین اساس، پژوهش حاضر ضمن اقتباس ساختار مفهومی از (Imjai et al., 2025)، با تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده و نظریه محدودیت‌ها و همچنین بهره‌گیری از شواهد جدید ارائه‌شده در پژوهش‌های (Valinejad & Hajiha, 2026)و (Hajian & Hajian, 2025)، چارچوب نظری جامع‌تری برای تبیین روابط میان سواد مالی، سواد مالی دیجیتال و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش ارائه می‌دهد. نوآوری اصلی این پژوهش در آن است که نشان می‌دهد در صنعت بانکداری، سواد مالی به‌تنهایی برای ارتقای عملکرد مدیریتی کافی نیست، بلکه این دانش باید از طریق قابلیت‌های دیجیتال، سامانه‌های اطلاعاتی و سازوکارهای کنترل داخلی به تصمیم‌های اجرایی تبدیل شود. از این منظر، سواد مالی ظرفیت شناختی، سواد مالی دیجیتال ظرفیت فناورانه و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش پیامد نهایی این هم‌افزایی محسوب می‌شود؛ چارچوبی که می‌تواند دامنه تبیین مدل‌های پیشین را در محیط‌های مالی و مقررات‌محور توسعه دهد (Ajzen, 1991; Mabin & Balderstone, 2003; Imjai et al., 2025; Valinejad & Hajiha, 2026; Hajian & Hajian, 2025).

- **چارچوب نظری پژوهش**

هسته مرکزی این پژوهش، برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش است که به مجموعه‌ای از فرآیندهای مدیریت مالی، برنامه‌ریزی، تخصیص منابع، مدیریت ریسک، نظارت بر عملکرد و استقرار نظام‌های کنترلی با هدف دستیابی به اهداف سازمانی اشاره دارد. این مفهوم فراتر از بودجه‌بندی ساده بوده و ابعادی همچون مدیریت جریان‌های نقدی، کنترل هزینه‌ها، ارزیابی عملکرد، مدیریت سرمایه‌گذاری و استقرار کنترل‌های مالی را در بر می‌گیرد. در چنین چارچوبی، برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت مالی اثربخش مستلزم شناسایی و ارزیابی ریسک‌های بالقوه، تخصیص بهینه منابع و ایجاد نظام‌های کنترلی کارآمد است؛ در حالی که کنترل داخلی از طریق استقرار سیستم‌های حسابداری، حسابرسی و نظارت مستمر، زمینه کاهش خطا، پیشگیری از تقلب و ارتقای کارایی سازمان را فراهم می‌سازد.(Imjai et al., 2025)

برای دستیابی به چنین سطحی از برنامه‌ریزی و کنترل، سواد مالی یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های شناختی مدیران محسوب می‌شود. سواد مالی به توانایی درک، تحلیل و به‌کارگیری اطلاعات مالی برای اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه اشاره دارد و مدیران برخوردار از این قابلیت، توانایی بیشتری در تحلیل صورت‌های مالی، مدیریت جریان نقدی، ارزیابی ریسک، کنترل هزینه‌ها و تخصیص بهینه منابع دارند. در نتیجه، انتظار می‌رود تصمیم‌های راهبردی آنان از کیفیت بالاتری برخوردار بوده و اثربخشی برنامه‌ریزی و کنترل داخلی سازمان نیز افزایش یابد.

شواهد تجربی نیز این دیدگاه را تأیید می‌کنند. نتایج پژوهش‌های پیشین نشان داده است که سواد مالی نقش مؤثری در بهبود برنامه‌ریزی مالی، تصمیم‌گیری اقتصادی و رفتارهای مالی دارد .(Moghadam et al., 2024) همچنین، یافته‌های مطالعات پیشین نشان می‌دهد که سواد مالی از طریق تقویت نگرش مالی، کنترل رفتاری ادراک‌شده، اخلاق مالی و بهبود رفتارهای مالی، کیفیت تصمیم‌های مالی و قصد سرمایه‌گذاری را ارتقا می‌دهد (Panahi et al., 2022; Pirayesh Rad et al., 2025).

از منظر نظری نیز، نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده بیان می‌کند که رفتارهای افراد تحت تأثیر نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده قرار دارد .(Armitage & Conner, 2001; Ajzen, 1991) در این چارچوب، سواد مالی می‌تواند با ارتقای دانش و افزایش اعتماد مدیران در تصمیم‌گیری‌های مالی، نگرش آنان نسبت به برنامه‌ریزی مالی و کنترل داخلی را بهبود بخشیده و کنترل رفتاری ادراک‌شده را تقویت کند. در نتیجه، احتمال اتخاذ تصمیم‌های راهبردی مؤثر و استقرار نظام کنترل داخلی کارآمد افزایش خواهد یافت.

از سوی دیگر، نظریه محدودیت‌ها بیان می‌کند که عملکرد هر سازمان تحت تأثیر یک یا چند گلوگاه اصلی قرار دارد و بهبود عملکرد زمانی حاصل می‌شود که این محدودیت‌ها شناسایی و برطرف شوند .(Mabin & Balderstone, 2003) در نظام‌های مالی، ضعف دانش مالی مدیران می‌تواند یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های تصمیم‌گیری باشد؛ بنابراین، ارتقای سواد مالی با کاهش محدودیت‌های شناختی و افزایش کیفیت تحلیل اطلاعات مالی، زمینه بهبود برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی را فراهم می‌سازد. علاوه بر این، اگرچه مدل مفهومی پژوهش حاضر از مطالعه (Imjai et al., 2025) الهام گرفته شده است، اما این پژوهش صرفاً بازآزمون یک مدل تجربی نیست. مهم‌ترین نوآوری آن، انتقال مدل به صنعت بانکداری ایران است؛ محیطی که تصمیم‌گیری مدیران علاوه بر ملاحظات مالی، تحت تأثیر الزامات بانک مرکزی، مقررات حاکمیت شرکتی، کنترل‌های نظارتی و فناوری‌های مالی قرار دارد. همچنین، پژوهش حاضر با تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده و نظریه محدودیت‌ها، سازوکار اثرگذاری متغیرها را در بستری نهادی متفاوت تبیین می‌کند و دامنه کاربرد مدل را از کسب‌وکارهای خرد به سازمان‌های مالی مقررات‌محور گسترش می‌دهد.(Yan et al., 2024; Li et al., 2024)

فرضیه اول :سواد مالی بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش تأثیر معناداری دارد.

با گسترش فناوری‌های مالی و تحول دیجیتال، صرف برخورداری از دانش مالی برای مدیریت اثربخش سازمان‌ها کافی نیست. امروزه مدیران برای استفاده از سامانه‌های اطلاعاتی، نرم‌افزارهای مالی، ابزارهای تحلیل داده و فناوری‌های نوین مالی، به سطح مناسبی از سواد مالی دیجیتال نیاز دارند. سواد مالی دیجیتال به توانایی بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال در تحلیل، مدیریت و کنترل فعالیت‌های مالی اشاره دارد و امکان تصمیم‌گیری دقیق‌تر، پردازش سریع‌تر اطلاعات، افزایش شفافیت مالی و استقرار کنترل‌های هوشمند را فراهم می‌کند.(Marín & Castañeda, 2023; Lo Prete, 2022)

استفاده از فناوری‌های مالی موجب کاهش خطاهای انسانی، افزایش قابلیت ردیابی اطلاعات، تسریع فرآیندهای کنترلی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. به همین دلیل، سازمان‌هایی که مدیران آن‌ها از سواد مالی دیجیتال بالاتری برخوردارند، توان بیشتری در طراحی کنترل‌های داخلی، مدیریت ریسک و نظارت بر فرآیندهای مالی خواهند داشت. پژوهش‌های(Imjai et al., 2025) ، (Kang et al., 2024)و (Li et al., 2024) نیز نشان داده‌اند که قابلیت‌های دیجیتال و تحول دیجیتال نقش مهمی در بهبود عملکرد سازمانی، افزایش کیفیت تصمیم‌گیری و ارتقای اثربخشی کنترل‌های داخلی دارند. علاوه بر این، بر اساس نظریه محدودیت‌ها، فناوری‌های دیجیتال می‌توانند بخشی از محدودیت‌های اطلاعاتی و

عملیاتی سازمان را برطرف کرده و سرعت و دقت تصمیم‌گیری را افزایش دهند. بنابراین، سواد مالی دیجیتال را می‌توان یکی از عوامل توانمندساز برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش در سازمان‌های مالی دانست.

فرضیه دوم :سواد مالی دیجیتال بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش تأثیر معناداری دارد.

اگرچه سواد مالی مبنای تحلیل و تصمیم‌گیری‌های مالی را فراهم می‌کند، اما در محیط دیجیتال بانکداری، تبدیل این دانش به عملکرد مدیریتی مؤثر بدون برخورداری از مهارت‌های دیجیتال امکان‌پذیر نیست. در واقع، سواد مالی ظرفیت شناختی لازم برای تحلیل مسائل مالی را ایجاد می‌کند، در حالی که سواد مالی دیجیتال این دانش را به قابلیت اجرایی در بستر فناوری‌های مالی تبدیل می‌سازد. از این رو، انتظار می‌رود سواد مالی دیجیتال نقش واسطه‌ای مهمی در انتقال اثر سواد مالی بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی ایفا کند.

از منظر نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده، سواد مالی نگرش و قصد رفتاری مدیران را نسبت به تصمیم‌های مالی شکل می‌دهد، اما تحقق این تصمیم‌ها در محیط‌های فناوری‌محور نیازمند برخورداری از قابلیت‌های دیجیتال است (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001). همچنین، بر اساس نظریه محدودیت‌ها، سواد مالی دیجیتال با کاهش محدودیت‌های اطلاعاتی و فناورانه، مسیر تبدیل دانش مالی به عملکرد مدیریتی را تسهیل می‌کند.(Mabin & Balderstone, 2003) مطالعات تجربی نیز مؤید این دیدگاه هستند. پژوهش‌های(Imjai et al., 2025) ، (Najjuah et al., 2024)، (Kang et al., 2024) نشان داده‌اند که توانمندی‌های دیجیتال نقش مهمی در انتقال اثر سواد مالی به پیامدهای رفتاری، تصمیم‌گیری‌های مدیریتی و عملکرد سازمانی دارند. بنابراین، انتظار می‌رود سواد مالی دیجیتال از طریق تقویت قابلیت‌های اجرایی مدیران، رابطه میان سواد مالی و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش را تبیین کند.

فرضیه سوم :سواد مالی دیجیتال در رابطه بین سواد مالی و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش نقش میانجی ایفا می‌کند.

- **تعریف مفهومی متغیر ها**

برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش :برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش به فرآیندهای مدیریت مالی جامع اشاره دارد که فراتر از بودجه‌بندی ساده بوده و شامل مدیریت ریسک، تخصیص بهینه منابع مالی، نظارت بر درآمدها و هزینه‌ها می‌شود. این فرآیندها برای موفقیت مشاغل خرد، که اغلب با منابع محدود فعالیت می‌کنند، حیاتی هستند. برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت مالی مؤثر شامل شناسایی و ارزیابی ریسک‌های بالقوه و ایجاد اعتماد سرمایه‌گذاران است، در حالی که کنترل مالی از طریق اقداماتی مانند حسابرسی و استفاده از روش‌های حسابداری دقیق، به جلوگیری از تقلب و بهبود کارایی مالی کمک می‌کند .(Imjai et al., 2025)

سواد مالی :سواد مالی به توانایی افراد در به‌کارگیری دانش و مهارت‌های مالی برای اتخاذ تصمیمات مالی آگاهانه و باکیفیت اشاره دارد. این مفهوم شامل مجموعه‌ای از شایستگی‌ها در حوزه‌های مختلف مانند مدیریت پول، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی مالی و مدیریت منابع مالی است .(Grohmann, 2018; Imjai et al., 2025)

سواد مالی دیجیتال :سواد مالی دیجیتال به توانایی استفاده از فناوری‌های دیجیتال و ابزارهای مرتبط با آن برای مدیریت مالی، مانند نرم‌افزارهای حسابداری، پلتفرم‌های پرداخت آنلاین و تحلیل داده‌های مالی اشاره دارد. این مهارت در دنیای فناوری‌محور امروزی، که فناوری اطلاعات و ارتباطات به سرعت در حال گسترش است، برای تعامل مؤثر با سیستم‌های مالی دیجیتال و بهبود کارایی عملیاتی ضروری است. سواد مالی دیجیتال به افراد کمک می‌کند تا با بهره‌گیری از فناوری،

فرآیندهای مالی خود را بهینه کرده و با تغییرات سریع در بخش‌هایی مانند بانکداری و اقتصاد همگام شوند (Marín & Castañeda, 2023).

جدول ۱. پیشینه پژوهش

Table 1. Research background

محقق	سال	عنوان پژوهش	روش	یافته‌های کلیدی	شکاف پژوهشی
Taheri Karkaj & Kanaani	۲۰۲۵	تأثیر نگرش‌های مالی و سواد مالی بر برنامه‌ریزی مالی پایدار با نقش میانجیگری رفتار مالی	کمی	سواد مالی و نگرش‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتار مالی دارند و رفتار مالی نیز نقش میانجی در بهبود برنامه‌ریزی مالی پایدار ایفا می‌کند.	پژوهش بر مشتریان شرکت‌های بیمه متمرکز بوده و نقش سواد مالی دیجیتال، کنترل داخلی و محیط بانکداری بررسی نشده است.
Pirayesh Rad et al.	۲۰۲۵	تأثیر سواد مالی و نگرش نسبت به پول بر رفاه مالی با نقش میانجی اخلاق مالی	کمی	سواد مالی و نگرش نسبت به پول تأثیر مثبت و معناداری بر رفاه مالی دارند و اخلاق مالی نقش میانجی این رابطه را ایفا می‌کند.	پژوهش بر رفاه مالی افراد متمرکز بوده و ارتباط سواد مالی با برنامه‌ریزی استراتژیک، کنترل داخلی و مدیران صنعت بانکداری بررسی نشده است.
Imjai et al.	۲۰۲۵	تأثیر سواد مالی دیجیتال بر برنامه‌ریزی مالی و کنترل اثربخش با تأکید بر رقابت‌پذیری کارآفرینان خرد تایلندی	کمی	بین سواد مالی، سواد مالی دیجیتال و برنامه‌ریزی و کنترل مالی اثربخش روابط مثبت و معناداری وجود دارد.	تمرکز پژوهش بر کسب‌وکارهای خرد تایلند بوده و تفاوت‌های نهادی و فرهنگی بررسی نشده است.
Moghadam et al.	۲۰۲۴	تأثیر سواد مالی بر تصمیمات پس‌اندازی (بررسی تجربه طرح آسمان بنیاد برکت)	کمی	دانش مالی بر نگرش و رفتار پس‌اندازی اثرگذار است، اما عضویت در صندوق‌ها تغییر معناداری در رفتار پس‌اندازی ایجاد نکرد.	تمرکز بر رفتار پس‌انداز فردی و عدم بررسی عوامل روان‌شناختی و سازمانی مؤثر بر تبدیل دانش مالی به رفتار واقعی.
Kang et al.	۲۰۲۴	مطالعه تأثیر سواد مالی و قابلیت‌های دیجیتال بر قصد کارآفرینی با نقش میانجی کارآفرینی	کمی	سواد مالی و قابلیت‌های دیجیتال از طریق کارآفرینی، قصد کارآفرینی را به‌طور مثبت و معنادار افزایش می‌دهند.	تفاوت‌های فردی مانند تحصیلات، تجربه و محیط سازمانی بررسی نشده است.
Najjuah et al.	۲۰۲۴	ارتباط بین سواد مالی و قصد کارآفرینی دیجیتال با نقش میانجی آموزش کارآفرینی و نقش تعدیل‌گر رسانه‌های اجتماعی	کمی	سواد مالی و آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دیجیتال اثر مثبت دارند و آموزش کارآفرینی نقش میانجی ایفا می‌کند.	نقش عوامل نهادی، سیاستی و محیطی در این رابطه بررسی نشده است.
Panahi et al.	۲۰۲۲	الگوی ارتباطی بین رفتارهای گذشته و سواد مالی با قصد سرمایه‌گذاری در بازار سهام با نقش میانجی متغیرهای فردی	کمی	سواد مالی و رفتارهای گذشته از طریق نگرش و کنترل رفتاری ادراک‌شده بر قصد	ابعاد مختلف سواد مالی (دانش، نگرش و مهارت) به‌صورت تفکیک‌شده بررسی نشده است.

محقق	سال	عنوان پژوهش	روش	یافته‌های کلیدی	شکاف پژوهشی
				سرمایه‌گذاری در بورس تأثیر مثبت و معناداری دارند.	

- **شکاف پژوهش**

مرور نظام‌مند ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که سواد مالی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های شناختی مدیران و تصمیم‌گیرندگان، نقش مؤثری در بهبود کیفیت تصمیم‌گیری، رفتارهای مالی و عملکرد سازمانی ایفا می‌کند (Grohmann, 2018). همزمان با گسترش تحول دیجیتال، پژوهشگران نشان داده‌اند که سواد مالی سنتی به‌تنهایی پاسخگوی نیازهای محیط‌های پیچیده کسب‌وکار نیست و سواد مالی دیجیتال به‌عنوان قابلیتی مکمل، نقش مهمی در ارتقای برنامه‌ریزی، کنترل و تصمیم‌گیری مدیریتی ایفا می‌کند (Lo Prete, 2022; Marín & Castaneda, 2023). با وجود توسعه قابل توجه این حوزه، بررسی پیشینه پژوهش حاکی از وجود خلأهای نظری و تجربی مهمی است.

نخست، بخش عمده پژوهش‌های پیشین، سواد مالی را در سطح افراد، سرمایه‌گذاران، مشتریان، کارآفرینان، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط و شرکت‌های نوپا بررسی کرده‌اند و پیامدهایی نظیر رفتار پس‌اندازی، رفاه مالی، قصد سرمایه‌گذاری، قصد کارآفرینی و عملکرد مالی را مورد توجه قرار داده‌اند (Karadag, 2015; Konsek-Ciechońska, 2019; Panahi et al., 2022; Moghadam et al., 2024; Kang et al., 2024; Najjuah et al., 2024; Pirayesh Rad et al., 2025). در مقابل، شواهد تجربی درباره نقش سواد مالی مدیران در بهبود فرآیندهای راهبردی سازمان، به‌ویژه برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و اثربخشی کنترل داخلی در سازمان‌های مالی، همچنان محدود است.

دوم، اگرچه مطالعات اخیر اهمیت سواد مالی دیجیتال را در بهبود رفتارهای مالی، رقابت‌پذیری، کارآفرینی و برنامه‌ریزی مالی نشان داده‌اند(Imjai et al., 2025; Taheri Karkaj & Kanaani, 2025) ، اما این متغیر غالباً به‌عنوان یک قابلیت فردی یا فناورانه بررسی شده و نقش آن به‌عنوان سازوکار انتقال اثر سواد مالی مدیران بر فرآیندهای مدیریتی و اثربخشی کنترل داخلی سازمان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین پژوهش‌های مرتبط با کنترل داخلی عمدتاً بر سازوکارهای رسمی کنترل، حاکمیت شرکتی و عملکرد سازمان تمرکز داشته‌اند و ارتباط میان سواد مالی مدیران، سواد مالی دیجیتال و اثربخشی کنترل داخلی را به‌صورت یکپارچه تبیین نکرده‌اند (Li et al., 2024; Cheng, 2025; Edeh & Obinna, 2025; Hazaea et al., 2025; Yan et al., 2024).

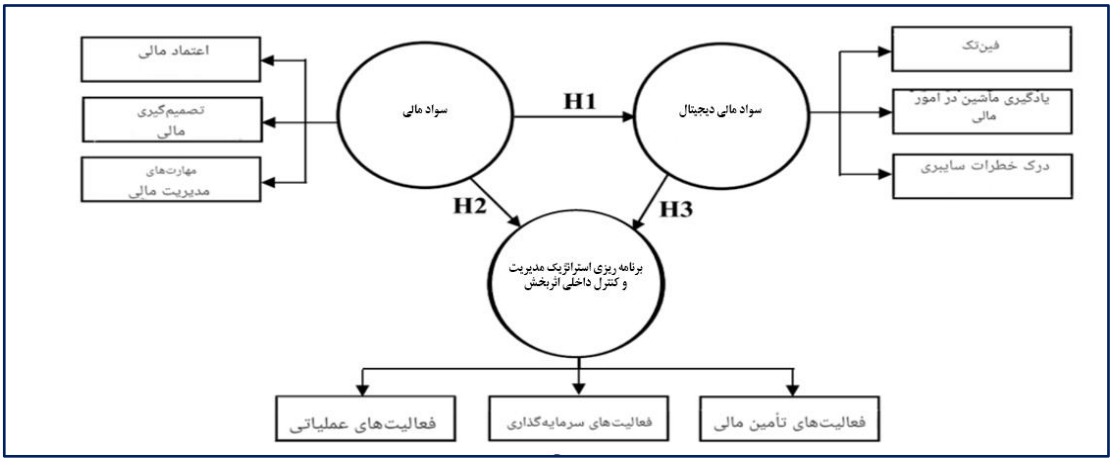
سوم، بخش قابل توجهی از شواهد تجربی موجود در کشورهایی تولید شده‌اند که از نظر ساختارهای نهادی، چارچوب‌های حقوقی، الزامات نظارتی و سازوکارهای حاکمیت شرکتی با نظام بانکداری ایران تفاوت‌های اساسی دارند. نظام بانکداری ایران در چارچوب قانون بانکداری بدون ربا، الزامات نظارتی بانک مرکزی، مقررات خاص مدیریت ریسک و کنترل داخلی و ساختارهای ویژه حاکمیت شرکتی فعالیت می‌کند که این ویژگی‌ها می‌توانند روابط میان سواد مالی، سواد مالی دیجیتال، برنامه‌ریزی استراتژیک و اثربخشی کنترل داخلی را تحت تأثیر قرار دهند. ازاین‌رو، تعمیم مستقیم یافته‌های مطالعات انجام‌شده در سایر کشورها به بستر بانکداری ایران با محدودیت‌هایی از نظر اعتبار بیرونی مواجه است و آزمون مجدد این روابط در یک بستر بومی و نهادی متفاوت ضروری به نظر می‌رسد.

چهارم، مرور ادبیات نشان می‌دهد که اغلب مطالعات، روابط میان متغیرها را به‌صورت مستقیم بررسی کرده‌اند و کمتر به تبیین سازوکارهای شناختی و سازمانی انتقال اثر سواد مالی بر پیامدهای مدیریتی پرداخته‌اند. بر اساس نظریه رفتار

برنامه‌ریزی‌شده، تبدیل دانش و نگرش به رفتار، نیازمند وجود شرایط و قابلیت‌های تسهیل‌کننده است (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001). از سوی دیگر، نظریه محدودیت‌ها بیان می‌کند که عملکرد سازمان تنها تابع میزان منابع یا دانش نیست، بلکه تحت تأثیر محدودیت‌ها و گلوگاه‌هایی قرار دارد که مانع تبدیل قابلیت‌های بالقوه به عملکرد واقعی می‌شوند (Gupta & Boyd, 2008; Mabin & Balderstone, 2003). از این منظر، سواد مالی دیجیتال می‌تواند به‌عنوان یک قابلیت راهبردی، محدودیت‌های اطلاعاتی و تصمیم‌گیری مدیران را کاهش داده و زمینه تبدیل دانش مالی به تصمیم‌های مدیریتی اثربخش را فراهم سازد. بر این اساس، نوآوری پژوهش حاضر صرفاً در بررسی یک جامعه آماری جدید خلاصه نمی‌شود، بلکه در بازآزمون و بومی‌سازی روابط نظری در بستر صنعت بانکداری ایران، تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده و نظریه محدودیت‌ها برای تبیین سازوکار تبدیل سواد مالی مدیران به برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و اثربخشی کنترل داخلی و بررسی نقش میانجی سواد مالی دیجیتال در این فرایند است. افزون بر این، پژوهش حاضر با در نظر گرفتن ویژگی‌های نهادی، حقوقی، نظارتی و حاکمیتی نظام بانکداری ایران، چارچوبی بومی برای تبیین این روابط ارائه می‌کند که می‌تواند دامنه تعمیم‌پذیری مدل‌های موجود را توسعه داده و شواهد تجربی جدیدی برای ادبیات مدیریت، بانکداری و کنترل داخلی فراهم آورد.

- **مدل مفهومی**

همان‌گونه که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، مدل مفهومی پژوهش بر مبنای رابطه میان سواد مالی مدیران، سواد مالی دیجیتال و برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش طراحی شده است. در این مدل، سواد مالی به‌عنوان متغیر مستقل، برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش به‌عنوان متغیر وابسته و سواد مالی دیجیتال به‌عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شده است. بر اساس مبانی نظری پژوهش، انتظار می‌رود سواد مالی مدیران از طریق ارتقای توانایی تحلیل اطلاعات مالی، تصمیم‌گیری آگاهانه و مدیریت منابع، به بهبود برنامه‌ریزی و کنترل داخلی منجر شود (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001). همچنین، سواد مالی دیجیتال با فراهم کردن قابلیت بهره‌گیری مؤثر از فناوری‌های مالی، سامانه‌های اطلاعاتی و ابزارهای تحلیل داده، نقش تسهیل‌کننده‌ای در انتقال اثر سواد مالی به عملکرد مدیریتی ایفا می‌کند (Marín & Castañeda, 2023; Lo Prete, 2022). از منظر شواهد تجربی نیز، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که سواد مالی و سواد مالی دیجیتال هر دو به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر بهبود تصمیم‌گیری و عملکرد مالی اثرگذار هستند (Imjai et al., 2025; Kang et al., 2024). در این چارچوب، سواد مالی دیجیتال نه‌تنها یک متغیر مکمل، بلکه یک سازوکار میانجی کلیدی در تبدیل دانش مالی به عملکرد اثربخش سازمانی محسوب می‌شود. از این رو، مدل پژوهش علاوه بر بررسی اثرات مستقیم سواد مالی و سواد مالی دیجیتال بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش، نقش میانجی سواد مالی دیجیتال را نیز در این رابطه مورد آزمون قرار می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش (توسعه‌یافته بر اساس ایمجای و همکاران، ۲۰۲۵)

Figure 1. Conceptual Research Model (Developed Based on (Imjai et al., 2025)

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش را مدیران شعب بانک‌های استان گیلان تشکیل می‌دادند که بر اساس آمار اخذشده از شعب بانک‌های این استان، تعداد آن‌ها ۱۵۹۸ نفر بود. داده‌های پژوهش از مدیران این شعب بانکی گردآوری شد. به‌منظور تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران برای جامعه محدود استفاده شد که بر اساس آن، حداقل حجم نمونه ۳۰۹ نفر برآورد گردید. سپس، نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس انتخاب شدند. به‌منظور افزایش دقت پژوهش و جبران احتمال عدم بازگشت یا ناقص بودن پرسشنامه‌ها، ۳۲۰ پرسشنامه توزیع شد که در نهایت ۳۱۵ پرسشنامه کامل و قابل تحلیل دریافت گردید. با وجود استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس، تلاش شد با توزیع پرسشنامه در شعب متعدد بانک‌های دولتی و خصوصی استان گیلان، تنوع مناسبی از مدیران با ویژگی‌های شغلی و جمعیت‌شناختی متفاوت در نمونه پژوهش لحاظ شود. همچنین، کفایت حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران و معیارهای مورد نیاز در مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفت و نتایج، مناسب بودن حجم نمونه برای انجام تحلیل‌ها را تأیید کرد. با این حال، با توجه به ماهیت روش نمونه‌گیری، تعمیم نتایج به سایر استان‌ها و کل جامعه مدیران شبکه بانکی کشور باید با احتیاط انجام شود.

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N}\left(\frac{Z^2 pq}{d^2} - 1\right)} = \frac{(1/96)^2 \times (0/5 \times 0/5)/(0/5)^2}{1 + \left(\frac{1}{1598}\right) \times \left((1/96)^2 \times (0/5 \times 0/5)/(0/5)^2 - 1\right)} = 309$$

N = حجم جامعه؛

n = حجم نمونه؛

p و q = نسبت موفقیت و شکست که هر دو برابر ۰.۵ در نظر گرفته شدند؛

Zα/2 = مقدار متناظر با توزیع نرمال استاندارد در سطح اطمینان ۹۵ درصد که برابر ۱.۹۶ در نظر گرفته شد؛

d = مقدار خطای مجاز نمونه‌گیری که برابر ۰.۰۵ در نظر گرفته شد.

با توجه به اینکه در این پژوهش حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برای برآورد نسبت در جامعه محدود تعیین شد، پارامترهای مورد استفاده در محاسبه شامل سطح اطمینان ۹۵ درصد(Z=1.96) ، نسبت موفقیت و شکست (p=q=0.5) و خطای مجاز نمونه‌گیری (d=0.05) بود. با توجه به در دسترس نبودن نسبت واقعی صفت مورد مطالعه در جامعه آماری، مقادیر p و q برابر با ۰.۵ مطابق توصیه کوکران در نظر گرفته شد. انتخاب این مقادیر موجب حداکثر شدن واریانس جامعه و در نتیجه ارائه برآوردی محافظه‌کارانه و قابل اتکا از حجم نمونه می‌شود. بر این اساس، حداقل حجم نمونه موردنیاز ۳۰۹ نفر برآورد گردید که به‌منظور افزایش دقت پژوهش، ۳۲۰ پرسشنامه توزیع و در نهایت ۳۱۵ پرسشنامه کامل و قابل تحلیل جمع‌آوری شد. برای گردآوری مبانی نظری، از مطالعات کتابخانه‌ای و برای جمع‌آوری داده‌های میدانی از پرسشنامه (جدول ۲) استفاده شد. پاسخ‌ها بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت ثبت گردید. به‌منظور تحلیل داده‌های گردآوری‌شده، در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری[1] استفاده شد. تمامی تحلیل‌های آماری پژوهش با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۷ و SmartPLS نسخه ۳.۳ انجام شد.

- **تعریف عملیاتی متغیر های پژوهش**

لازم به ذکر است، جهت تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش، از پرسشنامه استاندارد (Imjai et al., 2025) بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت و مشتمل بر ۲۱ گویه استفاده شد. گویه‌های مربوطه به شرح زیر می‌باشد:

۱. اعتمادبه‌نفس و دانش لازم برای مدیریت مؤثر فعالیت‌ها و عملیات مالی شعبه تحت مدیریت.
۲. دانش و اطمینان در یادگیری و اجرای وظایف مالی شعبه تحت مدیریت.
۳. توانایی شناسایی و حل سریع مسائل مالی شعبه.
۴. مدیریت آگاهانه نقدینگی برای حفظ کفایت وجوه نقد شعبه.
۵. درک و برنامه‌ریزی برای وضعیت مالی و اهداف عملکردی آینده شعبه.
۶. دانش و توانایی مدیریت و کنترل مؤثر هزینه‌های عملیاتی شعبه.
۷. دانش لازم برای به‌کارگیری فناوری‌های مالی (فین‌تک) و سامانه‌های بانکی در شعبه.
۸. اعتمادبه‌نفس در بهره‌گیری از فناوری‌های مالی (فین‌تک) برای افزایش کارایی مدیریت شعبه.
۹. تجربه و اطمینان در استفاده از ابزارها و سامانه‌های مالی هوشمند مبتنی بر هوش مصنوعی.
۱۰. استفاده مؤثر از ابزارهای مالی خودکار و سامانه‌های مبتنی بر هوش مصنوعی برای بهبود مدیریت مالی و عملیاتی شعبه.
۱۱. توانایی استفاده مؤثر از خدمات بانکداری دیجیتال و سامانه‌های الکترونیکی در انجام فعالیت‌های مالی شعبه. (گویه جدید)
۱۲. دانش و قابلیت شناسایی و مدیریت ریسک‌های مالی، عملیاتی و سایبری.

[1] Structural Equation Modeling (SEM)

۱۳. وجود سیستم کارآمد مدیریت نقدینگی، تضمین کفایت وجوه نقد و پشتیبانی مؤثر از عملیات شعبه.
۱۴. برنامه‌های روشن برای مدیریت درآمدها و هزینه‌ها به‌منظور دستیابی به اهداف مالی تعیین‌شده.
۱۵. استفاده از سیستم‌های مؤثر برای مدیریت منابع، تجهیزات و دارایی‌های عملیاتی به‌منظور کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی.
۱۶. راهبردهای مؤثر برای مدیریت مطالبات و کاهش ریسک اعتباری.
۱۷. دستیابی مستمر به اهداف مالی و عملکردی تعیین‌شده.
۱۸. استفاده از زیرساخت‌ها، تجهیزات و فناوری‌های بانکی متناسب با نیازهای مشتریان.
۱۹. استفاده بهینه از دارایی‌ها، تجهیزات و فناوری‌های موجود.
۲۰. برنامه‌ریزی و مدیریت کارآمد منابع مالی و اعتباری.
۲۱. برنامه‌ها و راهبردهای مشخص برای مدیریت تعهدات مالی و اجرای الزامات مالی و عملیاتی.

جدول ۲. شاخص‌های مربوط به پرسشنامه
Table 2. Questionnaire indicators

مولفه اصلی (زیر مولفه‌ها)	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ $\alpha \geq 0.7$	منبع
سواد مالی			ایمجای و همکاران، ۲۰۲۵
اعتماد مالی	۲-۱	0/873	
تصمیم‌گیری مالی	۴-۳	0/865	
مهارت‌های مدیریت مالی	۶-۵	0/788	
سواد مالی دیجیتال			
فین تک	۸-۷	0/767	
یادگیری ماشین در امور مالی	۱۰-۹	0/756	
درک خطرات سایبری	۱۲-۱۱	0/913	
برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی			
فعالیت‌های عملیاتی	۱۵-۱۳	0/846	
فعالیت‌های سرمایه‌گذاری	۱۸-۱۶	0/795	
فعالیت‌های تأمین مالی	۲۱-۱۹	0/756	

یافته‌ها

بر اساس نتایج حاصل از پرسشنامه، در مجموع ۱۵۳ نفر از پاسخ‌دهندگان (۴۸.۴ درصد) زن و ۱۶۲ نفر (۵۱.۶ درصد) مرد بوده‌اند. توزیع جنسیتی نمونه نشان می‌دهد که ترکیب مشارکت‌کنندگان از تعادل نسبی برخوردار است و پراکندگی مناسبی میان دو گروه جنسیتی وجود دارد. نزدیکی نسبی درصدها بیانگر آن است که نمونه تحقیق از نظر جنسیت در وضعیت نسبتاً متوازن قرار داشته و این موضوع می‌تواند تا حدی از بروز سوگیری جنسیتی در نتایج جلوگیری کند. از نظر توزیع سنی، ۳۹ نفر در بازه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال، ۱۴۴ نفر در بازه ۳۰ تا ۴۰ سال، ۱۰۱ نفر در بازه ۴۰ تا ۵۰ سال و ۳۱ نفر در گروه سنی ۵۰ سال و بالاتر قرار دارند. بر این اساس، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال با ۴۵.۶

درصد از کل نمونه است. همچنین حدود ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان در گروه‌های سنی بالاتر از ۴۰ سال قرار دارند که نشان‌دهنده تنوع مناسب سنی در نمونه پژوهش است. این توزیع سنی بیانگر آن است که بخش عمده مشارکت‌کنندگان در سنین فعال کاری قرار دارند؛ موضوعی که می‌تواند بر سطح آگاهی، تجربه و درک آنان از متغیرهای مرتبط با بانکداری دیجیتال اثرگذار باشد. در خصوص وضعیت تأهل، ۲۲۲ نفر از پاسخ‌دهندگان (۷۰.۴ درصد) متأهل و ۹۳ نفر (۲۹.۶ درصد) مجرد بوده‌اند. این توزیع نشان می‌دهد که اکثریت نمونه را افراد متأهل تشکیل می‌دهند؛ بنابراین این ویژگی باید در تفسیر یافته‌ها مورد توجه قرار گیرد، زیرا وضعیت تأهل می‌تواند بر الگوهای تصمیم‌گیری، مدیریت منابع مالی و نگرش نسبت به خدمات مالی دیجیتال اثرگذار باشد .از نظر سطح تحصیلات، بیشترین فراوانی مربوط به دارندگان مدرک کارشناسی با ۱۴۲ نفر (۴۵.۱ درصد) بوده است. در مقابل، کمترین فراوانی مربوط به دارندگان مدرک دکتری با ۱۶ نفر (حدود ۵ درصد) می‌باشد. به طور کلی، حدود ۷۰ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات کارشناسی و بالاتر هستند که نشان‌دهنده سطح نسبتاً مناسب تحصیلات در نمونه مورد مطالعه است. این سطح تحصیلات می‌تواند موجب افزایش دقت پاسخ‌ها و کاهش خطای ادراکی در سنجش متغیرهای پژوهش شود. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد که متغیر سواد مالی دارای حداقل ۱، حداکثر ۵، میانگین ۴.۱۲، انحراف معیار ۰.۷۳ و واریانس ۰.۵۴ است. مقدار میانگین این متغیر نشان می‌دهد که سطح سواد مالی در میان پاسخ‌دهندگان در وضعیت متوسط رو به بالا قرار دارد. این وضعیت بیانگر آن است که مشارکت‌کنندگان از سطح قابل قبولی از آگاهی مالی برخوردارند که می‌تواند در بهبود تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و رفتاری آنان نقش داشته باشد. متغیر سواد مالی دیجیتال دارای حداقل ۲، حداکثر ۵، میانگین ۴.۰۲، انحراف معیار ۰.۸۳ و واریانس ۰.۶۹ می‌باشد. این نتایج بیانگر آن است که سطح سواد مالی دیجیتال نیز در میان افراد نمونه در وضعیت نسبتاً مطلوب و بالاتر از حد متوسط قرار دارد. این یافته می‌تواند نشان‌دهنده رشد استفاده از ابزارهای مالی دیجیتال و افزایش آشنایی کاربران با خدمات بانکداری الکترونیک باشد. در خصوص متغیر برنامه‌ریزی و کنترل داخلی اثربخش، حداقل مقدار ۱، حداکثر ۵، میانگین ۳.۸۵، انحراف معیار ۰.۸۵ و واریانس ۰.۷۲ گزارش شده است. بر این اساس، وضعیت این متغیر در سطح متوسط رو به بالا ارزیابی می‌شود. این نتیجه نشان می‌دهد که ساختارهای کنترلی و برنامه‌ریزی در سطح قابل قبولی درک یا اجرا شده‌اند، هرچند هنوز ظرفیت بهبود در آن وجود دارد. در نهایت، میانگین کلی ۲۱ گویه مربوط به سه متغیر اصلی پژوهش در جدول (۳) ارائه شده است که نشان می‌دهد داده‌های توصیفی از انسجام مناسبی برای ورود به تحلیل‌های استنباطی برخوردار هستند/

جدول ۳. آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق به تفکیک سوالات هر یک از متغیرها

Table 3. Descriptive statistics of research variables by each item

متغیر	سوال	میانگین
سواد مالی	شما از دانش و اعتمادبه‌نفس لازم برای مدیریت مؤثر فعالیت‌ها و عملیات مالی شعبه تحت مدیریت خود برخوردارید.	3/3660
	شما در یادگیری و به کارگیری وظایف مالی در شعبه تحت مدیریت شما(مانند انجام وظایف به صورت مستقل، درک سیستم‌های مالی و اطمینان از صحت آنها) دانشمند و مطمئن هستید.	3/4091
	شما قادر هستید مسائل مالی شعبه تحت مدیریت شما را به سرعت شناسایی و حل کنید.	3/3947
	شما می‌توانید تصمیمات آگاهانه بگیرید و جریان نقدی شعبه تحت مدیریت شما را به گونه‌ای مدیریت کنید که نقدینگی آن را به طور مؤثر حفظ کند.	3/3445

متغیر	سوال	میانگین
سواد مالی دیجیتال	شما درک مناسبی از وضعیت مالی و اهداف عملکردی آینده شعبه تحت مدیریت خود داشته و توانایی برنامه‌ریزی برای تحقق آن‌ها را دارید.	3/2990
	شما از دانش و توانایی لازم برای مدیریت و کنترل مؤثر هزینه‌های عملیاتی شعبه تحت مدیریت خود برخوردارید.	3/3565
	شما نسبت به توانایی خود در استفاده از فناوری‌های مالی (فین‌تک) برای بهبود کارایی مدیریت و ارائه خدمات بانکی در شعبه تحت مدیریت خود اطمینان دارید.	3/3780
	شما در توانایی خود برای بهره‌گیری از فناوری‌های مالی (فین‌تک) به منظور افزایش کارایی مدیریت شعبه تحت مدیریت خود، مطمئن و با اعتمادبه‌نفس هستید.	3/3876
	شما در استفاده از ابزارها یا برنامه‌های مالی خودکار، مانند ماشین‌حساب‌های مجهز به هوش مصنوعی، برای اتخاذ تصمیمات مالی در شعبه تحت مدیریت خود، تجربه و اطمینان دارید.	3/3565
	شما می‌توانید از ابزارهای مالی خودکار یا برنامه‌های مبتنی بر هوش مصنوعی برای بهبود کارایی مدیریت مالی و عملیاتی شعبه تحت مدیریت خود استفاده کنید.	3/3660
	شما از دانش و قابلیت لازم برای شناسایی و مدیریت اختلالات مالی یا ریسک‌های سایبری که ممکن است در عملیات شعبه تحت مدیریت شما ایجاد شوند، برخوردارید.	3/4928
برنامه ریزی و کنترل داخلی اثربخش	شعبه تحت مدیریت شما دارای یک سیستم کارآمد برای مدیریت نقدینگی، تضمین کفایت وجوه نقد و پشتیبانی مؤثر از عملیات است.	3/2010
	شعبه تحت مدیریت شما برای مدیریت و کنترل درآمدها و هزینه‌ها به‌منظور دستیابی به اهداف مالی تعیین‌شده، برنامه‌های روشنی دارد.	3/1029
	شعبه تحت مدیریت شما از سیستم‌های مؤثر برای مدیریت منابع، تجهیزات و دارایی‌های عملیاتی استفاده می‌کند که موجب کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی می‌شود.	3/1746
	شعبه تحت مدیریت شما راهبردهای مؤثری برای مدیریت مطالبات و کاهش ریسک اعتباری دارد.	3/2871
	شعبه تحت مدیریت شما به‌طور مستمر به اهداف مالی و عملکردی تعیین‌شده دست می‌یابد.	3/2321
	شعبه تحت مدیریت شما از زیرساخت‌ها، تجهیزات و فناوری‌های بانکی به گونه‌ای استفاده می‌کند که به‌طور مؤثر با نیازهای مشتریان همسو باشد.	3/3397
	شعبه تحت مدیریت شما از دارایی‌ها، تجهیزات و فناوری‌های موجود به گونه‌ای استفاده می‌کند که حداکثر کارایی و ارزش را ایجاد کند.	3/3756
	شعبه تحت مدیریت شما منابع مالی و اعتباری را به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی و مدیریت می‌کند که بهره‌وری و کارایی عملیاتی را افزایش دهد.	3/4115
	شعبه تحت مدیریت شما برای مدیریت مؤثر تعهدات مالی و اجرای به‌موقع الزامات مالی و عملیاتی، برنامه‌ها و راهبردهای مشخصی دارد.	3/3756

جدول (۴) مقادیر بارهای عاملی و به عبارت دیگر مقادیر وزن بارهای عاملی را نشـان می دهد. همانطور که مشـاهده می گردد تمامی سـوالات بر روی متغیر های خود دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۷ می باشـند که نشـان دهنده ی مناسـب بودن سوالات به جهت تخمین متغیر مربوطه می باشد.

جدول ۴. آزمون بارهای عاملی

Table 4. Factor loadings test

متغیرها	گویه ها	بارعاملی	AVE
سواد مالی	Q1	0/956	**0/687**
	Q2	0/926	
	Q3	0/890	

متغیرها	گویه ها	بارعاملی	AVE
	Q4	0/973	
	Q5	0/879	
	Q6	0/735	
سواد مالی دیجیتال	Q7	0/967	**0/661**
	Q8	0/738	
	Q9	0/720	
	Q10	0/957	
	Q11	0/854	
	Q12	0/700	
برنامه ریزی و کنترل داخلی اثربخش	Q13	0/802	**0/728**
	Q14	0/915	
	Q15	0/879	
	Q16	0/740	
	Q17	0/923	
	Q18	0/889	
	Q19	۰/۸۱۲	
	Q20	۰/۸۹۰	
	Q21	۰/۸۵۵	

همانطور که در جدول (۴) مشاهده می شود کلیه مقادیر AVE برای تمام متغیر های تحقیق بزرگتر از ۰/۵ می باشد. با توجه به مقادیر نشان داده شده می توان گفت که مدل از روایی همگرای مطلوبی برخوردار است.

هنگامی روایی واگرا مورد تایید قرا می گیرد که میزان واریانس استخراج شده هر سازه بزرگتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه های دیگر در مدل باشد. در جدول (۵) همبستگی متغیرها بر روی قطر ماتریس همبستگی از مقادیر همبستگی آن متغیر با سایر متغیر ها بزرگتر می باشد که نشان دهنده مناسب بودن روایی واگرای مدل اندازه گیری می باشد. همچنین ضرایب حاصل از شاخص HTMT که یکی دیگر از شاخص های تعیین روایی واگرا مدل است در جدول (۵) آمده است. حد مجاز این معیار ۰/۸۵ تا ۰/۹ می باشدو با توجه به نتایج این جدول مقادیر این معیار کوچکتر از ۰/۹ بوده و بر این اساس روایی واگرا قابل قبول است.

جدول ۵. بررسی میزان روایی مقیاس‌های مدل

Table 5. Assessment of model construct validity

	ماتریس روایی واگرا			HTMTماتریس روایی شاخص	
مولفه ها	سواد مالی	برنامه ریزی و کنترل داخلی اثربخش	سواد مالی دیجیتال	سواد مالی	سواد مالی دیجیتال
سواد مالی	0/853	-	-	0/815	-
برنامه ریزی و کنترل داخلی اثربخش	0/429	0/813	-		
سواد مالی دیجیتال	0/829	6960/	0/872	0/791	0/821

در این مطالعه برای بررسی هم خطی بین متغیرهای مستقل در مدل معادلات ساختاری از مقادیر مربوط به شاخص تحمل(VIF) که نشان دهنده میزان هم خطی بین متغیرهای مستقل اند استفاده شده است. با نظر به نتایج مندرج در

جدول(۶)و مد نظر قرار دادن نقطه برش این شـــاخص (کمتر بودن از مقدار ۲/۵)، نتایج بیانگر نبود هم خطی در مدل می باشد.

جدول ۶. بررسی هم‌خطی با استفاده از عامل تورم واریانس

Table 6. Multicollinearity assessment using Variance Inflation Factor (VIF)

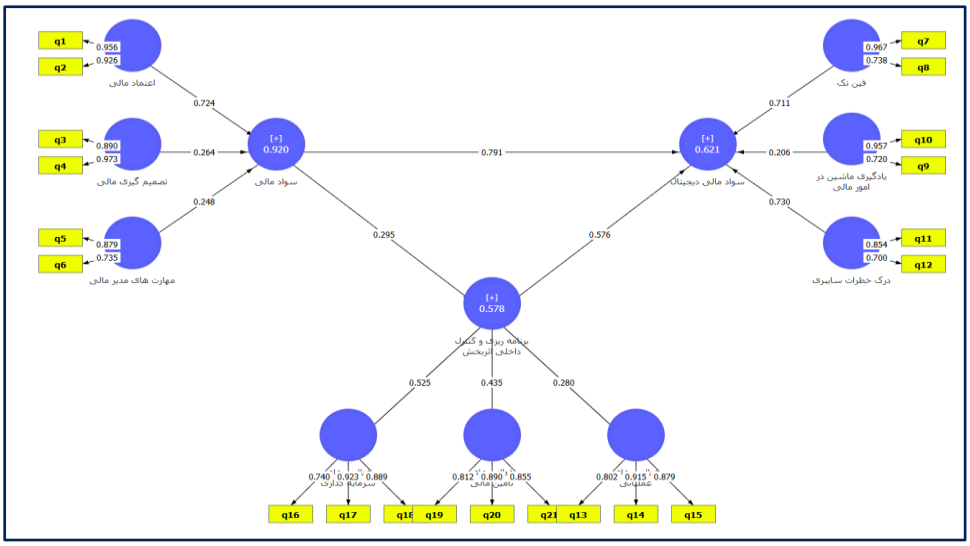
متغیرها	VIF
سواد مالی	1/741
سواد مالی دیجیتال	1/208

جهت بررسـی برازندگی مدل از شـاخص معیار نیکویی برازش محاسـبه شـده (GOF)، شـاخص ریشـه میانگین مجذور پسماندهای استاندارد شده(SRMR) و شاخص برازش هنجار شده (NFI) استفاده شده است. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای شاخص (GOF) معرفی شده است. همچنین مقدار مناسب شاخص SRMR نزدیک به صفر و مقدار مناسب شاخص NFI بالاتر از۰/۹ است. با نظر به نتایج مندرج در جدول(۷)و مد نظر قرار دادن نقطه برش این شاخص ها، مقادیر حاصل حاکی از مطلوبیت مدل ساختاری می باشد. در نهایت حصول مقدار GOF مدل حاضر برابر با ۰/۷۱۱ است که نشان از برازش مناسب مدل کلی تحقیق می‌باشد.

جدول ۷. شاخص‌های برازش محاسبه‌شده مدل

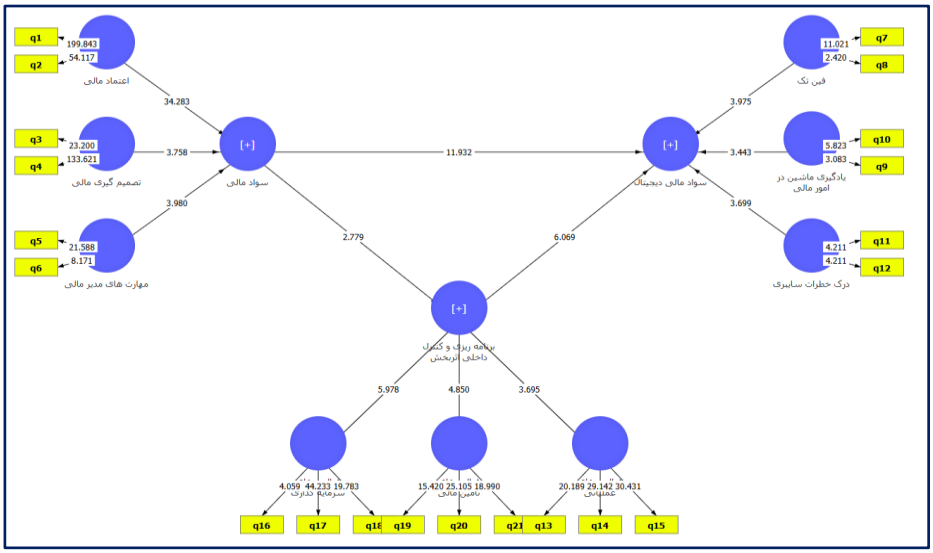
Table 7. Model fit indices

شاخص ها	GOF	SRMR	NFI
مقدار شاخص	0/711	0/063	۹۲۷0/
وضعیت برازش	مطلوب	مطلوب	مطلوب

نمودار ۱. آزمون مدل (ضریب مسیر استاندارد)

Figure 1. Model Test (Standardized Path Coefficient)

نمودار ۲. آزمون مدل (آماره تی)

Figure 2. Model Test (t-Statistic)

در نمودار (۱) مشاهده شد، مقدار R2 برای متغیر وابسته (سواد مالی دیجیتال) ۰/۶۲۱ (بدین معنی که ۶۲ درصد از تغییر سواد مالی دیجیتال توسط (سواد مالی) تبیین می گردد و (برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش) ۰/۵۷۸ (بدین معنی که ۵۸ درصد از برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش توسط (سواد مالی و سواد مالی دیجیتال)) تبیین می گردد که همگی این اعداد در حد مطلوبی می باشد. همچنین با توجه به بررسی هایی کژوهش حاضر با هدف بررسی

ه صورت پذیرفت، نتایج فرضیه ها به شرح جدول (۸) می باشد.

جدول ۸. نتایج فرضیه‌ها

Table 8. Hypotheses results

فرضیه	ضریب مسیر استاندارد	آماره تی	اثر	نتیجه
فرضیه اول: سواد مالی بر برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش تاثیر معنی داری دارد.	۰/۷۹۱	۱۱/۹۳۲	مثبت	تایید
فرضیه دوم: سواد مالی دیجیتال بر برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش تاثیر معنی دارد.	۰/۲۹۵	۲/۷۷۹	مثبت	تایید
فرضیه سوم: سواد مالی دیجیتال رابطه بین سواد مالی بر برنامه ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش میانجی گری می کند.	۰/۴۵۴	۵/۱۵۸	مثبت	تایید

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر سواد مالی بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش با تأکید بر نقش میانجی سواد مالی دیجیتال در صنعت بانکداری انجام شد. نتایج آزمون فرضیه نخست نشان داد که سواد مالی تأثیر مثبت و معناداری بر متغیر وابسته دارد (t = 11.932). همچنین، ضریب تبیین ۷۹ درصدی این متغیر بیانگر آن است که سواد مالی به‌عنوان یکی از قابلیت‌های شناختی کلیدی مدیران، توانایی تحلیل اطلاعات مالی، ارزیابی رفتار هزینه‌ها، تحلیل نقطه سربه‌سر و مدیریت جریان‌های نقدی را تقویت کرده و زمینه تصمیم‌گیری‌های راهبردی و استقرار نظام کنترل داخلی اثربخش را فراهم می‌سازد. با وجود همسویی نتایج این پژوهش با مطالعه(Imjai et al., 2025) ، یافته‌های حاضر صرفاً به معنای تأیید مجدد یک مدل پیشین نیست. تمایز اصلی این پژوهش در توسعه و بومی‌سازی مدل در بستر صنعت بانکداری ایران است؛ محیطی که تصمیم‌گیری مدیران، افزون بر ملاحظات مالی، تحت تأثیر الزامات حاکمیت شرکتی، مقررات بانک مرکزی، کنترل‌های نظارتی و الزامات فناوری قرار دارد. همچنین، این پژوهش با تلفیق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده و نظریه محدودیت‌ها، چارچوب نظری جامع‌تری برای تبیین سازوکار اثرگذاری سواد مالی و سواد مالی دیجیتال بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی ارائه می‌دهد. از این رو، سهم پژوهش حاضر صرفاً در انتقال مدل به یک جامعه آماری جدید نیست، بلکه در توسعه، بومی‌سازی و گسترش قابلیت تعمیم نظری آن در بستر نهادی و مقرراتی صنعت بانکداری ایران نهفته است. در چارچوب نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده، سواد مالی از طریق تقویت نگرش نسبت به تصمیم‌گیری‌های مالی، ارتقای کنترل رفتاری ادراک‌شده و شکل‌دهی به قصد رفتاری مدیران، زمینه بهبود برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی را فراهم می‌کند. از سوی دیگر، بر اساس نظریه محدودیت‌ها، سواد مالی می‌تواند با کاهش محدودیت‌های شناختی در فرآیند تصمیم‌گیری، کیفیت تحلیل اطلاعات مالی و تخصیص منابع را ارتقا داده و بخشی از گلوگاه‌های مدیریتی موجود در نظام بانکی را برطرف سازد.

یافته نخست این پژوهش با بخش قابل‌توجهی از ادبیات تجربی همسو است. همخوانی نتایج با مطالعات (Imjai et al., 2025) نشان می‌دهد که ارتقای سواد مالی مدیران به بهبود برنامه‌ریزی استراتژیک، افزایش اثربخشی کنترل‌های داخلی و در نهایت ارتقای توانمندی مالی سازمانی منجر می‌شود؛ این نتیجه با یافته‌های (Taheri Karkaj & Kanaani, 2025; Pirayesh Rad et al., 2025) نیز همسو است که بر نقش سواد مالی در بهبود رفتارها و پیامدهای مالی تأکید دارند. با این حال، مقایسه نتایج حاضر با یافته‌های (Moghadam et al., 2024) بیانگر آن است که افزایش دانش مالی به‌تنهایی تضمین‌کننده تغییر رفتار مدیریتی نیست و تبدیل این دانش به عملکرد مؤثر، مستلزم وجود سازوکارهای اجرایی مناسب، زیرساخت‌های سازمانی و محیط نهادی پشتیبان است. در خصوص فرضیه دوم، یافته‌ها حاکی از تأثیر مثبت و معنادار سواد مالی دیجیتال بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش است (t = 2.779) که قادر به تبیین ۳۰ درصد از تغییرات این متغیر می‌باشد. از منظر چارچوب‌های حاکمیت فناوری اطلاعات، این یافته بیانگر ضرورت گذار از کنترل‌های سنتی و دستی به سمت کنترل‌های خودکار، داده‌محور و مبتنی بر سامانه‌های اطلاعاتی یکپارچه است. در این راستا، سواد مالی دیجیتال به مدیران اجازه می‌دهد با بهره‌گیری از ابزارهای تحلیل داده، جریان اطلاعات لحظه‌ای و

سامانه‌های مدیریتی، محدودیت‌های کنترلی و هشدارهای سیستمی را در ساختارهای نرم‌افزاری یکپارچه تعریف کرده و از این طریق، اتکاپذیری و کارایی نظام کنترل داخلی را افزایش دهند.

این نتیجه با ادبیات تحول دیجیتال همسو بوده و با یافته‌های (Imjai et al., 2025; Kang et al., 2024; Li et al., 2024) هم‌راستا است که بر نقش قابلیت‌های دیجیتال، تحول فناوری و سیستم‌های اطلاعاتی در بهبود تصمیم‌گیری و عملکرد سازمانی تأکید دارند. با این حال، اثربخشی سواد مالی دیجیتال بدون محدودیت نیست؛ به‌گونه‌ای که چالش‌های مرتبط با پذیرش فناوری، محدودیت‌های سازمانی و پیچیدگی‌های محیط کسب‌وکار می‌توانند مانع تبدیل این ظرفیت به استقرار واقعی سیستم‌های کنترلی شوند (Karadag, 2015; Konsek-Ciechońska, 2019). در نتیجه، سواد مالی دیجیتال در صورت نبود بستر اجرایی مناسب، صرفاً در سطح ظرفیت شناختی باقی مانده و به بهبود عملیاتی کامل منجر نخواهد شد.

در جمع‌بندی کلی برای صنعت بانکداری، باید توجه داشت که این صنعت به دلیل ساختار ترازنامه‌ای مبتنی بر اهرم‌های مالی بالا، پیوسته با چالش توازن میان «سودآوری» و «نقدینگی» مواجه است. سواد مالی به مدیران بانکی کمک می‌کند تا الزامات نهادهای ناظر و استانداردهای نظارتی را نه به‌عنوان موانع اجرایی، بلکه به‌عنوان ابزارهایی برای حفظ ثبات و کنترل ریسک درک کنند. این درک عمیق، برنامه‌ریزی‌های اعتباری را دقیق‌تر کرده و زمینه استقرار نظام‌های کنترلی مؤثرتر را فراهم می‌سازد. از سوی دیگر، با دیجیتالی شدن عملیات بانکی و گسترش سامانه‌های مالی، ماهیت ریسک‌ها نیز تغییر کرده است. سواد مالی دیجیتال مدیران برای استفاده مؤثر از فناوری‌های مالی، تحلیل داده‌ها و تقویت کنترل‌های درون‌سازمانی اهمیت فزاینده‌ای یافته است. هم‌افزایی میان دانش مالی و قابلیت‌های فناوری می‌تواند به ایجاد ساختار کنترل داخلی مستحکمی منجر شود که توانایی سازمان را در مواجهه با تغییرات محیطی افزایش دهد.(Li et al., 2024)

از منظر حسابداری مدیریت نوین، سواد مالی سنتی دانشی بالقوه است که برای تبدیل شدن به قابلیت اجرایی، نیازمند بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال است. اثربخشی کنترل داخلی ناشی از سواد مالی، زمانی افزایش می‌یابد که مدیران بتوانند از ابزارهای اطلاعاتی، سامانه‌های یکپارچه و قابلیت‌های تحلیل داده برای نظارت و تصمیم‌گیری استفاده کنند. در نتیجه، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اثرگذاری سواد مالی در سازمان‌های مالی تنها به سطح دانش مدیران وابسته نیست، بلکه تحقق آثار آن بر برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی، مستلزم هم‌افزایی این دانش با قابلیت‌های دیجیتال و الزامات نهادی حاکم بر صنعت بانکداری است. بر این اساس، پژوهش حاضر ضمن توسعه مدل (Imjai et al., 2025) در بستری نهادی متفاوت، شواهدی برای تعمیم‌پذیری این مدل در سازمان‌های مالی مقررات‌محور و فناوری‌محور ارائه کرده و دامنه تبیین نظری آن را از کسب‌وکارهای خرد به محیط‌های سازمانی پیچیده‌تر گسترش می‌دهد.

محدودیت های تحقیق

با وجود برخورداری پژوهش حاضر از چارچوب نظری و روش‌شناختی مناسب، تفسیر یافته‌ها باید با در نظر گرفتن برخی محدودیت‌ها صورت گیرد. نخست، جامعه آماری پژوهش به مدیران شعب بانک‌های استان گیلان محدود بوده است؛ ازاین‌رو، تعمیم نتایج به سایر استان‌ها، کل شبکه بانکی کشور و سایر نهادهای مالی باید با احتیاط انجام شود. دوم، داده‌های پژوهش بر اساس پرسشنامه و ادراک پاسخ‌دهندگان گردآوری شده‌اند؛ بنابراین، احتمال بروز سوگیری‌های ناشی از

خوداظهاری به‌طور کامل منتفی نیست. افزون بر این، استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس، اگرچه با توجه به شرایط اجرایی پژوهش مناسب بوده است، ممکن است موجب کاهش میزان نمایندگی نمونه از کل جامعه مدیران شبکه بانکی کشور شده و در نتیجه، قابلیت تعمیم یافته‌ها را محدود سازد. ازاین‌رو، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با بهره‌گیری از روش‌های نمونه‌گیری احتمالی، به‌ویژه نمونه‌گیری تصادفی ساده یا طبقه‌ای، و با پوشش بانک‌ها و مناطق جغرافیایی متنوع‌تر، نسبت به آزمون مجدد مدل پژوهش اقدام کنند تا قابلیت تعمیم و اعتبار بیرونی یافته‌ها افزایش یابد. همچنین، ماهیت مقطعی پژوهش امکان بررسی تغییرات متغیرها در طول زمان و استنتاج روابط علّی بلندمدت را محدود می‌کند؛ بنابراین، انجام مطالعات طولی می‌تواند درک دقیق‌تری از پویایی روابط میان سواد مالی، سواد مالی دیجیتال، برنامه‌ریزی استراتژیک مدیریت و کنترل داخلی اثربخش فراهم آورد.

پیشنهادهای کاربردی

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهادهای زیر به مدیران و سیاست‌گذاران صنعت بانکداری ارائه می‌شود: پیشنهاد می‌شود بانک‌ها برنامه‌های آموزشی مستمر و مبتنی بر شایستگی در حوزه سواد مالی و سواد مالی دیجیتال برای مدیران طراحی و اجرا کنند تا توانایی آنان در تحلیل اطلاعات مالی، تصمیم‌گیری راهبردی و استقرار کنترل‌های داخلی مبتنی بر فناوری ارتقا یابد. پیشنهاد می‌شود مدیران ارشد بانک‌ها با توسعه زیرساخت‌های بانکداری دیجیتال، داشبوردهای مدیریتی، سامانه‌های هوشمند پایش ریسک و ابزارهای تحلیل داده، زمینه بهره‌گیری مؤثر از سواد مالی دیجیتال را در فرآیندهای برنامه‌ریزی و کنترل داخلی فراهم کنند. پیشنهاد می‌شود شاخص‌های مرتبط با سواد مالی و سواد مالی دیجیتال در نظام ارزیابی، انتخاب، انتصاب و توسعه مدیران بانکی مورد توجه قرار گیرد تا شایستگی‌های مالی و دیجیتال به عنوان یکی از معیارهای کلیدی ارتقای مدیران در نظر گرفته شود. پیشنهاد می‌شود نهادهای ناظر و مدیران بانک‌ها با تدوین سیاست‌های حمایتی در زمینه تحول دیجیتال، یکپارچه‌سازی سامانه‌های اطلاعاتی و توسعه فرهنگ تصمیم‌گیری داده‌محور، بستر لازم برای افزایش اثربخشی برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی در شبکه بانکی را فراهم آورند.

پیشنهاداتی جهت انجام پژوهش های آتی

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی نقش متغیرهای تعدیل‌گر نظیر بلوغ تحول دیجیتال، فرهنگ سازمانی، حمایت مدیریت ارشد، حاکمیت فناوری اطلاعات و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در رابطه میان سواد مالی، سواد مالی دیجیتال و اثربخشی برنامه‌ریزی استراتژیک و کنترل داخلی مورد بررسی قرار گیرد تا شرایط تقویت یا تضعیف این روابط تبیین شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشگران با استفاده از مطالعات طولی و یا طراحی‌های مقایسه‌ای بین بانک‌های دولتی و خصوصی، پایداری روابط علّی و تفاوت اثرگذاری متغیرهای پژوهش را در بسترهای سازمانی مختلف ارزیابی کنند. افزون بر این، توسعه مدل حاضر با جایگزینی یا افزودن متغیرهای نوظهوری نظیر سواد هوش مصنوعی، قابلیت‌های تحلیل کلان‌داده، تاب‌آوری دیجیتال و امنیت سایبری می‌تواند به غنای ادبیات حسابداری، بانکداری دیجیتال و کنترل داخلی کمک شایانی کند.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در فرآیند نگارش مقاله، جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها مشارکت داشته‌اند.

ملاحظات اخلاقی

تمام مراحل این پژوهش با رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان انجام شده و اطلاعات آنان به‌صورت محرمانه نگهداری شده است.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه حمایت مالی از هیچ سازمان، نهاد یا مؤسسه‌ای دریافت نکرده است.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

تشکر و قدردانی

سپاس و قدردانی صمیمانه از تمامی مشارکت‌کنندگان این پژوهش که با تکمیل پرسشنامه، نقش مؤثری در گردآوری داده‌های این مطالعه ایفا نمودند.

References

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179-211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: A meta-analytic review. British Journal of Social Psychology, 40(4), 471–499. https://doi.org/10.1348/014466601164939

Cheng, Z. (2025). Internal control level and enterprise strategic aggressiveness. Finance Research Letters, 75, 106829. https://doi.org/10.1016/j.frl.2025.106829

Edeh, M. B., & Obinna, N. T. (2025). Effect of internal control system on financial performance of ICT firms in Abuja. British Journal of Interdisciplinary Research, 2(4), 48-83. https://doi.org/10.31039/bjir.v2i4.29

Grohmann, A. (2018). Financial literacy and financial behavior: Evidence from the emerging Asian middle class. Pacific-Basin Finance Journal, 48, 129-143. https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2018.01.007

Gupta, M. C., & Boyd, L. H. (2008). Theory of constraints: A theory for operations management. *International Journal of Operations & Production Management*, *28*(10), 991–1012. https://doi.org/10.1108/01443570810903122

Hajian, A., & Hajian, M. (2025). The relationship between digital literacy and the performance of accountants (Case study: Tehran Province). *Strategic Management Accounting*, *2*(3), 49–69. [in Persian] https://doi.org/10.22034/smajournal.2025.542842.1126

Hazaea, S. A., Cai, C., Al-Matari, E. M., Al-Bukhrani, M. A., & Chong, H. G. (2025). Mapping the literature trends of internal auditing in the United States: A systematic review and directions for future research. SAGE Open, 15(1), 1-20. https://doi.org/10.1177/21582440251318071

Imjai, N., Meesook, K., Somwethee, P., Usman, B., & Aujirapongpan, S. (2025). Exploring the impact of digital financial literacy to effective financial planning and control: Perspectives on competitiveness of Thai micropreneurs. Social Sciences & Humanities Open, 11, 101307. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101307

Jiraphanumes, K., Aujirapongpan, S., & Songkajorn, Y. (2023). Digital transformation and business sustainability among micro-entrepreneurs. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies, 15(3), 456-472. https://doi.org/10.1108/JEEE-2022-0187

Kang, G. L., Park, C. W., & Jang, S. H. (2024). A study on the impact of financial literacy and digital capabilities on entrepreneurial intention: Mediating effect of entrepreneurship. Behavioral Sciences, 14(2), 121. https://doi.org/10.3390/bs14020121

Karadag, H. (2015). Financial management challenges in small and medium-sized enterprises: A strategic management approach. EMAJ: Emerging Markets Journal, 5(1), 26-40. https://doi.org/10.5195/emaj.2015.67

Konsek-Ciechońska, J. (2019). Startup companies, challenges in Poland. Knowledge International Journal, 30(6), 1621-1626. https://doi.org/10.35120/kij30061621K

Li, X., Zhao, F., & Zhao, Z. (2024). Corporate digital transformation, internal control and total factor productivity. PLOS ONE, 19(3), e0298633. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0298633

Lo Prete, A. (2022). Digital and financial literacy as determinants of digital payments and personal finance. Economics Letters, 213, 110378. https://doi.org/10.1016/j.econlet.2022.110378

Marín, V. I., & Castaneda, L. (2023). Developing digital literacy for teaching and learning. In O. Zawacki-Richter & I. Jung (Eds.), Handbook of Open, Distance and Digital Education (pp. 1-18). Springer.

https://doi.org/10.1007/978-981-19-2080-6_64

Mabin, V. J., & Balderstone, S. J. (2003). The performance of the theory of constraints methodology: Analysis and discussion of successful TOC applications. *International Journal of Operations & Production Management, 23*(6), 568–595. https://doi.org/10.1108/01443570310476636

Moghadam, V., Amiri, H., Baharipour, S., Bagheri, F., & Ghasemian, P. (2024). The effect of financial literacy on saving decisions (Evidence from the Aseman Plan of Barakat Foundation). *Asset Management and Financing*, 12(2), 17-38. [in Persian]. https://doi.org/10.22108/amf.2024.138869.1817

Najjuah, N., Wibowo, A., & Pratama, A. (2024). The linkage between financial literacy and digital entrepreneurial intention: The mediation and moderation role of entrepreneurship education and social media. *Jurnal Pendidikan Ekonomi*, 17(1), 1-12. https://doi.org/10.17977/UM014v17i1p001

Panahi, B., Fathi, M., Najafabadi, A., & Razi Moheb Seraj, S. (2022). Examining the communication pattern between past behaviors and financial literacy with intention to invest in the stock market through the mediating role of individual variables. *Development and Capital*, 7(2), 173-189. [in Persian]. https://doi.org/10.22103/jdc.2022.18622.1180

Pirayesh Rad, M., Safa, M., Hajiha, Z., & Gholami Jamkarani, R. (2025). The effect of financial literacy and attitude toward money on financial well-being with the mediating role of financial ethics. *Financial Accounting and Auditing Research, 17*(3), 177–200. [in Persian]. https://www.doi.org/10.71608/faar.2025.1073366

Sotudeh, R., & Mirshekari, M. (2026). Explaining the investment development model with emphasis on the management accounting unit. *Strategic Management Accounting*, 2(4), 1–21. [in Persian] https://doi.org/10.22034/smajournal.2026.572829.1287

Valinejad, S., & Hajiha, Z. (2026). Studying the impact of internal audit on the efficiency of financial and management processes in government organizations. *Strategic Management Accounting*, *3*(1), 94–116. [in Persian] https://doi.org/10.22034/smajournal.2026.545823.1137

Taheri Karkaj, A., & Kanaani, A. (2025). The effect of financial attitudes and financial literacy on sustainable financial planning with the mediating role of financial behavior. *Judgment and Decision Making in Accounting*, 4(4), 149–166. [in Persian]. https://doi.org/10.71960/jdaa.2025.1079833

Yan, J., Hu, H., & Hu, Y. (2024). Does internal control improve enterprise environmental, social, and governance information disclosure? Evidence from China. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 31(5), 4980-4994. https://doi.org/10.1002/csr.2837